

*

Ogólnopolskie zjazdy socjologiczne na trwałe wpisały się w funkcjonowanie naukowego środowiska przedstawicieli tej dziedziny wiedzy. Są wydarzeniami ważnymi i oczekiwanymi. Stanowią zarówno okazję do podsumowań, zaprezentowania wyników realizowanych w okresach międzyjazdowych badań, jak i pozwalają wskazywać kierunki dalszych naukowych poszukiwań. Zewnętrznemu obserwatorowi może czasem wydawać się, że w trakcie wygłaszanych wystąpień lub podejmowanych po nich dyskusji zbyt dużo stawianych jest pytań, zbyt mało natomiast udzielanych jest odpowiedzi. Jednak to przecież właśnie stawiane pytania pozwalają na dalszy rozwój nauki. Nie bez podstaw już dziś można więc wyrazić przekonanie, że wiele z referatów, które zostaną wygłoszone na kolejnym zjeździe znajdzie inspirację w dorobku poznańskiego XII Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego.

Zaprezentowane wyżej ogólne refleksje ze Zjazdu oraz omówienia dwóch jedynie grup roboczych z pewnością nie pozwalają oddać ani różnorodności tematów, którymi zajmowali się jego uczestnicy, ani panującej na Zjeździe niepowtarzalnej atmosfery. W pierwszym przypadku pomocą dla zainteresowanych może być lektura tradycyjnie ukazującego się tomu pozjazdowego, który niebawem powinien znaleźć się na rynku wydawniczym, a zawierał będzie teksty wystąpień zaprezentowanych na głównych sesjach, jak również zapowiadanej przez organizatorów serii wydawniczej dokumentującej obrady grup roboczych. W drugim przypadku zainteresowanym, a nie biorącym udziału w Zjeździe osobom pozostaje jedynie rozmowa z jego uczestnikami lub wzięcie udziału w kolejnym zjeździe.

*Iwona Przybył
Paweł Śliwa*

DYPLOM MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH

6 października 2004 r. minister spraw zagranicznych Włodzimierz Cimoszewicz przyznał honorowe wyróżnienia za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie w roku 2003. Wśród laureatów znalazła się również prof. Anna Wolff-Powęska. W uzasadnieniu wyróżnienia napisano m.in. „Jej dorobek naukowy w dziedzinie dziejów niemieckiej myśli politycznej i kultury w Europie Środkowo-Wschodniej służy poszerzaniu wiedzy o historii Polski, a także przełamywaniu stereotypów w stosunkach polsko-niemieckich”.

H. D.

SYMPOZJUM O WYSIEDLENIACH Z POZNANIA I WIELKOPOLSKI DO GENERALNEGO GUBERNATORSTWA W LATACH 1939-1941

W dniu 29 października 2004 r. w siedzibie Instytutu Zachodniego odbyło się sympozjum z okazji 65. rocznicy rozpoczęcia przez Niemców akcji wysiedleń mieszkańców Poznania i Wielkopolski do obozu Poznań Główna. Organizatorami były Stowarzyszenie Związków Wysiedlonych „Gniazdo”, zrzeszające byłych wysiedleńców oraz Instytut Zachodni. Patronat honorowy nad imprezą objęli Marszałek Województwa Wielkopolskiego Stefan Mikołajczak i Prezydent Miasta Poznania Ryszard Grobelny.

Sympozjum zostało poprzedzone złożeniem kwiatów pod głazem na ulicy Bałtyckiej, upamiętniającym miejsce, w którym znajdował się obóz. Obradom towarzyszyła wystawa zdjęć i dokumentów z archiwum okupacji Instytutu Zachodniego, dotyczących akcji wysiedleńczej. Wystawione zostały też listy transportowe z obozu Główna do Generalnego Gubernatorstwa. Na stanowisku komputerowym można było sprawdzić nazwiska osób wysiedlonych z Poznania do obozu Główna.

Sympozjum miało charakter popularnonaukowy i zaadresowane było do mieszkańców Poznania, reprezentujących różne grupy wiekowe. Uczestnikami byli zarówno byli przesiedleńcy i ich rodziny, jak i młodzież z poznańskich liceów. Na sympozjum przybyli także przedstawiciele organizacji przesiedleńczych z innych miast położonych na tzw. ziemiach wcielonych. Program spotkania obejmował cztery referaty, poświęcone kolejno: przymusowym migracjom jako fenomenowi XX wieku (prof. Andrzej Sakson – dyrektor Instytutu Zachodniego), pierwszym miesiącom okupacji niemieckiej w Poznaniu i Wielkopolsce (dr Anna Ziółkowska – Muzeum Martyrologii w Żabikowie), wysiedleniom mieszkańców Poznania (dr Maria Rutowska – Instytut Zachodni) oraz problematyce wysiedleń w świetle prawa międzynarodowego (prof. Jan Sandorski – Instytut Prawa UAM).

Głównym tematem referatów były wysiedlenia z Poznania i Wielkopolski do Generalnego Gubernatorstwa. Objęły one w latach 1939-1941 160 tys. osób, co stanowiło prawie 8% ogólnej liczby mieszkańców tego regionu. Łącznie zaś wysiedleniami, przesiedleniami i rugami na tym terenie dotkniętych zostało blisko 317 tys. osób, czyli około 15% ludności. Ogółem ze wszystkich ziem wcielonych do III Rzeszy zostało przymusowo wysiedlonych oraz ewakuowało się lub zbiegło do Generalnego Gubernatorstwa około 400 tys. Polaków i Żydów. Podjęte na terenie Wielkopolski akcje wysiedleń poprzedziły masowe publiczne egzekucje dokonane w okresie od września do października 1939 r. na polskiej ludności cywilnej przez oddziały *Wehrmachtu*, grupy operacyjne policji bezpieczeństwa i inne formacje militarne. Odrębne miejsce w referatach zajęły rozważania prawnicze poświęcone kwestiom odszkodowań.

Po referatach miała miejsce ożywiona dyskusja. Wzięli w niej udział zwłaszcza przedstawiciele organizacji wysiedleńczych z Łodzi, Gdyni i Poznania. Dyskutanci koncentrowali się przede wszystkim na aktualności problematyki wysiedleńczej w związku z planowaną budową Centrum przeciwko Wypędzeniom w Berlinie. Wskazywali też na zagrożenia dla stosunków polsko-niemieckich płynące z działalności Powiernictwa Pruskiego.

Informowano również o genezie i działaniach polskich organizacji wysiedleńczych. Większość z nich powstała dla zabezpieczenia interesów tej specyficznej grupy – chodziło o połączenie wysiłków dla pozyskania dla nich praw kombatanckich oraz odszkodowań za pobyt w obozach przesiedleńczych. Obecnie organizacje te prowadzą działalność wydawniczą w zakresie problematyki wysiedleńczej (szczególnie Związek Wysiedlonych Ziemi Łódzkiej) i edukacyjną.

W dyskusji zwracano uwagę na niewielką wiedzę społeczeństwa polskiego, zwłaszcza młodego pokolenia, o problematyce wysiedleńczej. Wynikał stąd często powtarzany postulat jej szerszego propagowania wśród młodzieży szkolnej i studenckiej.

Maria Tomczak

MAŁA OJCZYŻNA NA ZIEMIACH ZACHODNICH: DZIEDZICTWO KULTUROWE A TOŻSAMOŚĆ LOKALNA

W dniach 4-5 listopada 2004 r. odbyła się w Instytucie Zachodnim konferencja pt. „Mała ojczyzna na Ziemiach Zachodnich: dziedzictwo kulturowe a tożsamość lokalna”. Uczestniczyło w niej liczne grono regionalistów, muzealników, konserwatorów zabytków, samorządowców, dziennikarzy i nauczycieli z województw lubuskiego, zachodniopomorskiego i częściowo wielkopolskiego. Inicjatywa ta